

Mehmet Kayadelen

Tüdüğün yerde değil, olman gereken yerde bulunmalısın

Ana Sayfa

Başlarken

Yazıları

Madencilik

Enerji

Çeşitli

Mersin

Diğerleri

(PDF)

Özgeçmiş

İletişim

Site içi arama...

Maden Yasası yine değişti. Bir sonraki değişiklik ne zaman?

ÖZET

Maden Yasası'nda önemli değişiklikler yapan 6592 sayılı Yasa 18 Şubat 2015 günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu yazıda, Maden Yasası'nda yapılan değişiklikler, bu değişikliklerin açıkça tanımlanan ve tanımlanmayan gerekçeleri, Tasarımın görüşüldüğü Komisyonun tutanaklarındaki bazı eleştiriler ile Yasadaki değişikliklere ilişkin kişisel değerlendirmelerim özetlenmektedir.

Yasadaki en radikal değişiklikler, MİGEM'e verilecek proje, rapor vb teknik belgeleri hazırlama yetkisinin yalnızca Yetkilendirilmiş Tüzel Kişilere bırakılması ve teknik nezaretçi uygulamasının kaldırılmasıdır. Bu değişikliklerle bu alanda çalışan binlerce maden ve jeoloji mühendisi işlerini kaybedebilecektir.

Yasadaki değişikliklerle; MİGEM'e verilecek proje, rapor vb teknik belgelerin niteliği, Yetkilendirilmiş Tüzel Kişi uygulamasına bağımlı olarak görece biçimde artabilir; uygulamada karşılaşılan bazı sorunlar giderilebilir; maden ruhsat sahiplerinin ruhsat güvencesi artabilir; rutin bazı işlemler siyasal otoritenin iznine tabi kılınır; mali gücü yeterli olmayanlara işletme ruhsatı verilmeyebilir; maden iş kazalarının niceliğinde önemli bir değişiklik olmayabilir buna karşılık mevzuatta, MİGEM'in iş kazaları karşısındaki sorumluluğu kalkabilir; madenciliğimizin tüm sorunlarının çözümlenmesi beklenemez.

1. GİRİŞ

Maden Yasası'nda yine değişiklik yapıldı. 30 Aralık 2014 günü TBMM'ne gönderilen "Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı", 14-16 ve 21 Ocak 2015 günlerinde Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda ve 3-5 Şubat 2015 günlerinde de Genel Kurulda görüşüldükten sonra yasalaştı; 18 Şubat 2015 günü Resmi Gazete'de yayımlandı ve 6592 sayılı Yasa olarak yürürlüğe girdi. Bu yasa ile 1985 yılında yürürlüğe girmiş olan 3213 sayılı Maden Yasası altıncı kez değiştirilmiş oldu. Bir önceki değişiklik 2010 yılında yapılmıştı.

6592 sayılı Yasa ile Maden Yasası'nın ikisi ek maddesi olmak üzere yirmi iki maddesinde değişiklik yapılıyor ve dokuzu Geçici Madde olmak üzere Yasaya on madde ekleniyor. Yasanın, ilk halinde yürütme ve yürürlük dahil toplam elli dört maddeden oluştuğu, süreç içinde bunlardan onunun mülga, birinin de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği ve maddelerdeki değişikliklerin çoğunlukla hayli kapsamlı olduğu dikkate alınırca, Yasada yapılan yeni değişikliklerin önemi ve çapı daha iyi anlaşılabilir.

Bu yasa ile ayrıca 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile 492 sayılı Harçlar Kanunu'ndaki bazı hükümler yürürlükten kaldırılıyor.

2. MADEN YASASINDAKİ DEĐİŐİKLİKLER

Maden Yasası'nda yapılan değişikliklerin tümünü böylesi bir yazı kapsamında belirtmek ve değerlendirmek mümkün olamayacağından, bu yazıda yalnızca etkisi önemsenen ve aşağıda özetlenen bazı değişiklikler üzerinde durulacaktır.

- Maden İşleri Genel Müdürlüğüne (MİGEM) sunulacak proje, rapor vb teknik belgeleri hazırlama yetkisi yalnızca Yetkilendirilmiş Tüzel Kişilere ait olacak. Kanunda Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler (YTK) şöyle tanımlanıyor: "Genel Müdürlükçe yetkilendirilen, bu Kanun kapsamında Genel Müdürlüğe verilmesi gereken rapor, proje ve her türlü teknik belgeyi hazırlamaya yetkili, şirket hisselerinin yarısından fazlasının sahibinin mühendis olduğu ya da bünyesinde nitelik ve nicelikleri yönetmelikle belirlenen mühendisler çalıştıran maden arama ruhsat sahibi veya işletmesi olan tüzel kişiler." Yetkilendirilmiş tüzel kişilere ilişkin uygulamalar, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girecek. Yetkilendirilmiş tüzel kişilere yetki belgesinin verilmesi, bunların denetimi, uyarılması, yetki belgelerinin askıya alınması ve belgenin iptal edilmesi ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenecek.

- Teknik nezaretçi (TN) uygulaması kaldırılıyor; ölçeğine bakılmaksızın tüm işletmelerde "daimi nezaretçi" istihdamı zorunlu oluyor; teknik nezaretçinin "denetim" görevleri daimi nezaretçiye veriliyor; daimi nezaretçi ile diğer

mühendislerin görev, yetki, sorumluluk vb'ne ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenecek.

- Mühendislerin, hazırladıkları belgelerle ilgili olarak odalarına kayıtlı olduğunu gösteren oda sicil belgelerini ilgili idarelere verme yükümlülüğü kaldırılıyor.
- "II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki ruhsatlar ihale ile verilecek.
- Ruhsat ve buluculuk hakkının devredilmesinde Bakan onayı şartı olacak ve bedel alınacak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının ruhsatları hariç, yeraltı kömür işletmelerinde rüdevans uygulaması kaldırılıyor; rüdevans anlaşmalarının ve devirlerinin geçerliliği Bakanın iznine tabi oluyor.
- Ruhsat alırken teminat verilmesi ve harçlar kaldırılıyor. Bunların yerine her yıl ruhsat bedeli ödenecek. Teminat iradı ve ruhsat iptali biçimindeki yaptırımlar çoğunlukla idari para cezasına dönüştürülüyor. İdari para cezaları yeniden düzenleniyor. Arama ruhsat bedelleri, ruhsat alanının büyüklüğüne ve aramanın aşamasına; işletme ruhsat bedelleri ise madenin grubuna ve ruhsat alanının büyüklüğüne bağımlı olarak belirleniyor. Arama ruhsatlarında 1.000 TL, işletme ruhsatlarında ise 10.000 TL olan ruhsat taban bedelleri her yıl yeniden değerleme oranında artırılabilecek.
- Bir ruhsat ile verilebilecek maksimum alan yeniden belirleniyor.
- Mahallinde yapılacak incelemelere ruhsat sahibi veya vekili katılmazsa idari para cezası uygulanacak.
- İşletme ruhsatı verilirken de mali yeterlik şartı aranacak.
- IV. Grup (b), (c) ve (ç) bendi maden arama ruhsatlarında detay arama dönemi sonrasında ek olarak iki yıllık bir fizibilite araştırması dönemi verilebilecek.
- İşletme projeleri ve değerlikleri için uygulamaya konulmadan önce MİGEM onayının alınması zorunluluğu kaldırılıyor, bunların uygulamaya konulmadan önce MİGEM'e sunulmaları yeterli görülüyor.
- Toplam işletme ruhsat sürelerinin üst sınırları maden gruplarına göre değisecek biçimde kısaltılıyor.
- Birbirine yakın küçük sahalarda ortak proje kapsamında üretim yapılabilmesine olanak sağlanıyor.
- Devlet Hakkının tahakkuk biçimi değişiyor. Fiyatları borsada oluşan altın, gümüş, platin, bakır vb metallerin madenleri için Devlet Hakkının oranları, bunların Londra Borsasındaki fiyatlarına göre değisebilecek.
- I. Grup madenler ve II. Grup (a) bendi madenler için valiliklerce yapılan ildeki planlama çerçevesinde maden bölgeleri oluşturulabilecek ve bu bölgelerin altyapı hizmetleri valiliklerce yapılacak. Kısıtlanan alanlardaki ruhsatların maden bölgelerine taşınması öngörülüyor.
- "Ürettiği madeni yurt içinde ve kendi tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan, bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için Devlet Hakkının % 50'si alınmaz." hükmünün uygulanamayacağı madenler arasında II. Grup (a) ve (c) bendi madenler de ekleniyor.
- Maden ruhsat sahaları için bazı hususlar dikkate alınarak ara ve uç ürün üretim şartını içeren ihaleler yapılabilecek.
- Faaliyet bilgi formundaki ve satış bilgi formundaki tüm bilgiler işletme faaliyet raporu adı altında toplanıyor.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının (ETKB/Bakanlık), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıyla (ÇSGB) veri paylaşımı için düzenleme yapılıyor.
- MİGEM'in "Faaliyetlerin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etmek" görevi kaldırılıyor. Bakanlık Merkez Teşkilatına toplam 112 ek kadro ihdas ediliyor.
- "Yer altındaki maden işlerinde maliyet artışlarının ödenmesi" başlığı ile eklenen bir Geçici Madde ile; Resmî Gazete'nin 11 Eylül 2014 tarihli nüshasında yayımlanan ve Torba Yasa olarak adlandırılan 6552 sayılı Yasa gereği yer altı kömür madenlerinde çalışanların ücretleri, çalışma saatleri ve bazı sosyal haklarında yapılan iyileştirmeler sonucu maliyetleri artan Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) ve Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ) yüklenicilerine ve rüdevansçılarına, fiyat farkı ödenmesinin yolu açılıyor.

3. GEREKÇE

Yasalar ve yasalardaki değerlikler ihtiyaçlardan kaynaklanır. Maden Yasası'ndaki bu kadar büyük çaplı değerlikler hangi ihtiyaçlardan kaynaklanmış? Bunu anlamak için Tasarının Genel Gereğesine bakmak gerekir. Ancak Genel Gereğede yalnızca üç cümle yer alıyor. Bu üç cümle, anlam değerliğine uğratmadan şöyle kısaltılabilir: "...5595 sayılı Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değerliklik Yapılmasına Dair Kanunla yapılan (...) değerliklerin yürürlüğe girdiği tarihten (24.06.2010) günümüze kadar geçen süre içinde uygulamada sorunlarla karşılaşılmış, ... maden ruhsat harçları ile ... Devlet Haklarının günümüz şartlarına göre yeniden belirlenmesi ve maden ruhsat devirlerinden bedel alınması gerekliliği ortaya çıkmış, ... maden ruhsat sahiplerinin izin almaları için gereken süre ve şartların yeniden gözden geçirilmesi gerekmiş, ayrıca diğer konularda yapılan değerliklerle uyum sorunları yaşanmıştır. Tasarı ile yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda 3213 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değerlik yapılması öngörülmüştür."

Görüldüğü gibi, Genel Gereğede, "uygulamada sorunlar var" ya da bazı hükümleri "yeniden belirlemek gerekmiş" gibi genel ifadeler dışında bir şey söylenmiyor. Hangi konularda ne gibi sorunlar var? O hükümleri yeniden belirlemek niye gerekmiş? Bilgi yok.

Yasada yapılan bazı değerliklerin asıl gerekçelerini, ilgili maddelerin gerekçelerinden ve/veya Tasarının görüşüldüğü

Komisyonun toplantı tutanaklarından anlayabilmek mümkün. Buna göre, uygulamada yaşanan sorunlara çözüm getirilme isteği elbette var. Onun dışındaki gerekçeleri şu başlıklar altında toplayabilmek mümkün: MİGEM'e verilen proje, rapor vb belgelerin niteliğini artırma isteği; madencilikteki iş kazalarını önlemek / azaltmak için bir şeyler yapmak zorunda kalınması; siyasal otoritenin, kimsenin iznini gerektirmeden yürüye gelen bazı rutin işlemleri kendi iznine tabi kılma isteği; Bakanlığın, iş kazaları karşısındaki sorumluluğunu kaldırma arzusu; mali gücü yetersiz olanları sektörden dışlama amacı; mineral kaynakların işletilmesinden devlete daha fazla gelir aktarma isteği; minerallerden yurt içinde daha fazla katma değer yaratılması isteği ve madencilerin / işverenlerin bazı sıkıntılarını giderme istekleri.

4. YASADAKİ DEĐİŐİKLİKLERE İLİŞKİN BAZI DEĞERLENDİRMELER

Uygulamada karşılaşılan sorunları aşmada katkısı olabileceği ve taraflara kolaylık sağlayabileceği düşünölenler dışındaki gerekçelerle Maden Yasası'nda yapılan değişiklikler için ilgili Meclis Komisyonunda dile getirilen bazı görüşler ile bu değişikliklere ilişkin kişisel değerlendirmelerim aşağıdaki gibidir:

4.1. MİGEM'e verilen proje, rapor vb teknik belgelerin niteliğini artırma isteği

MİGEM'e sunulan belgeleri hazırlama yetkisinin yalnızca yetkilendirilmiş tüzel kişilere verilmesi, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik bir çözüm olarak kabul ediliyor.

YTK, tasarının Komisyonunda görüşölmesi sırasında en çok tartışılan konu oldu. Sektörün tüm bileşenlerinin temsilcileri ile tüm muhalefet milletvekilleri bu uygulamaya çeşitli nedenlerle karşı çıktı. Tartışmalar sonucu ilgili maddelerde şu üç önemli değişiklik yapıldı:

i) Tasarıda yer alan, YTK'lerin, işletme projesinin uygulanmasını ve faaliyetleri izleme yetkisi, Bakanlığın asli görevlerini devretmek anlamına geleceği ve Anayasaya aykırı olacağı için kaldırıldı.

ii) Tasarıda, bu teknik belgeleri hazırlama yetkisinin yalnızca mühendislik-müşavirlik hizmeti veren tüzel kişilere verilmesi öngörölmüştü. Bu durum, arama ve işletme faaliyetinde bulunan ve bu tür belgeleri hazırlayabilecek mühendis kadrosuna sahip tüzel kişileri de MİGEM'e verecekleri belgeleri bu YTK'lere hazırlamak zorunda bırakacaktı. Akılcı olmayan bu durum, bünyesinde yeterli kadroya sahip arama ruhsatı sahibi veya işletmesi olan tüzel kişilere de yetki verilebilecek biçimde değiştirildi.

iii) Tüzel kişilerin çoğunluk hisselerinin mühendislerden oluşması gerektiği koşulu getirildi.

Tasarının görüşölmesi sırasında başta Maden ve Jeoloji Mühendisleri Odaları olmak üzere sektör temsilcilerinin ve muhalefet parti milletvekillerinin YTK uygulamasına karşı çıkarkenki diğer temel eleştirileri de şunlardı:

- Tasarı hazırlanırken meslek odaları çalışmalara katılamamış, görüşleri sorulmamış, verilen bazı görüşleri de dikkate alınmamıştır.

- Bu tür belgeleri hazırlama yetkisinin gerçek kişilere (her mühendise) verilmeyip, idarenin belirleyeceği kriterlere göre yalnızca bir kısım tüzel kişilere verilmesi, hem serbest girişim özgürlüğünü ihlal hem de üniversitelerin verdiği mühendislik diplomalarını tanımamak anlamına geleceği için kabul edilemez.

- Bakanlık proje, rapor vb belgeler için birilerine yetki verip bu yetkileri denetlemek yerine, söz konusu belgeler için temel kriterleri belirlesin, isteyen herkes bu tür belgeleri hazırlayabilsin ve Bakanlık da bu kriterlere uyulup uyulmadığını denetlesin, kriterleri karşılamayan belgeleri kabul etmesin. Böylece, yetki verirken birilerinin kayırlıma olasılığı da kalkar.

- YTK uygulaması, Tasarıda yer aldığı biçimi ile Anayasaya aykırıdır. Nitekim 3213 sayılı Yasa'nın ilk biçiminde bulunan ve benzer amaçlarla oluşturulmak istenen Yeminli Teknik Büro uygulaması da, Anayasa Mahkemesince 1986 yılında iptal edilmişti.

- YTK uygulamasının getirilmesi ve teknik nezaretçilik uygulamasının kaldırılmasıyla, bu alanlarda çalışan 1.440 adet tescil belgeli büronun önemli bir kısmı devreden çıkacak, buralarda çalışanlar ile serbest mühendislik, müşavirlik işini yapan 2.880 maden mühendisinin önemli bir kısmı işsiz kalacaktır. İşini kaybedecek jeoloji mühendisi sayısı ise 3-4 bin dolayında olacaktır.

- Bu uygulama ile diploma / imza ticareti başlayacaktır. Nitekim halen yapı denetiminde de, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde de, ÇED raporu hazırlayan yetkili bürolarda da maalesef bunlar görölebilmektedir.

- İstekli tüzel kişilere yetki verilmesinde, siyasal iktidara yakın olanların kayırlılacadı endişesi vardır.

- Yetkinin mühendislerden alınıp tüzel kişilere verilmesi, mühendislerin meslek odaları ile bağını zedeleyebilecektir.

- Bu nedenlerle yetkili tüzel kişiliklerin uygulanması sektörde bir kaos yaratacaktır.

Kişisel değerlendirmem: Bu tür teknik belgelerin niteliklerinin çok düşük olduğu, bu durumun madencilikimizin gelişmemesine, mineral kaynak israfına ve iş kazalarına yol açabileceği 1980'li yıllardan beri konuşulur, ancak nedense

bu durum son 4-5 yıl öncesine kadar masanın iki tarafındaki ilgilileri / yetkilileri rahatsız etmezdi. MİGEM'in 2010 yılından beri bu durumdan hoşnut olmadığı, alınabilecek önlemler konusunda çözümler üretmeye çalıştığı biliniyordu.

MİGEM'e verilecek teknik belgelerin niteliklerinin artırılmasında hep tartışılan, belgeleri kimin hazırlayacağı olagelmıştır. Tüzel kişilik mi, mühendisler mi hazırlamalı? Hangi diplomaya sahip mühendis hangi belgeleri hazırlamalı? Ancak nedense hazırlanacak belgelerin içerikleri hiç tartışılmıyor. Örneğin, işletme projeleri mevcut formatında olacaksa, projeleri kimin hazırladığı ne kadar önemlidir? Ayrıca, belgeleri inceleyecek / kabul edecek / onaylayacaklara ve denetimleri yapacaklara yönelik bir iyileştirme yapılmaksızın yalnızca hazırlayacaklara yönelik bir iyileştirme (!) ile bu belgelerden beklenen yararlar ne ölçüde sağlanabilir?

İstekli tüzel kişilere yetki verme ve verilen yetkilerin denetlenmesine ilişkin kriter ve kurallar ile uygulamaya bağımlı olarak, YTK'lerin neyi ne kadar değiştireceği zaman içinde görülecek. Ancak, örneğin ÇED raporu vb hazırlayacak kurum ve kuruluşlara verilen yeterli belgesi, yapı denetimi vb alanlardaki benzer uygulamalar, YTK uygulaması konusunda çok umutlu olunmasını engellemektedir.

Her şey yolunda gider YTK uygulaması ile MİGEM'e verilecek teknik belgelerin niteliğinde görece bir iyileşme sağlansa bile, bu yöntem nihai bir çözüm değil, Türkiye'nin mevcut koşullarında bulunmuş bir -geçici- çözüm olarak kabul edilmelidir. Nihai / doğru çözüm, tüzel kişilerin değil, pek çok gelişmiş ülkede olduğu gibi, işi fiilen yapacak, altına imzasını atacak gerçek kişilerin ve ilgili süreçlerin akredite edilmesidir. Yani, doğru çözüm, kamu kurum ve kuruluşlarının yalnızca alanında yetkin olduğu güvenilir kurumlarca akredite edilmiş kişilerin, akredite edilmiş süreçler uyarınca hazırladığı belgeleri geçerli kabul etmesidir. Bu da, Türkiye'de kişileri akredite edecek bir mekanizmanın kurulabilmesiyle mümkün olabilir. Hatırlanacağı üzere mesleki yeterliliği gözetmeye yönelik olarak kişilerin akredite edilmesine dayanan Yetkin / Uzman / Yetkili Mühendis uygulamasını sağlamak amacıyla 2000 yılında çıkarılan 595 ve 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmişti.

4.2 İş kazalarını önlemeye yönelik bir şeyler yapma zorunda kalınması

Teknik nezaretçi uygulamasının kaldırılarak yetkilerinin daimi nezaretçilere verilmesi; işletmelerdeki incelemelere ruhsat sahibinin veya vekilin de katılımının zorunlu tutulması; işletme ruhsatı verilirken de mali yeterlilik şartının aranacak olması; kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanlar dışındaki yeraltı kömür işletmelerinde rödovans uygulamasının kaldırılması; birbirine yakın küçük sahalarda ortak proje kapsamında üretim yapılabilmesinin yolunu açarak havza madencilğine olanak sağlanması ve ÇSGB ile veri paylaşımının mevzuata eklenmesi bu bağlamda yapılan değişiklikler olarak sayılabilir.

Teknik nezaret uygulamasının kaldırılması da, Tasarının Komisyonda görüşülmesi sırasında çokça tartışılan konulardan biri olmuştur. Komisyondaki görüşmelerde öne sürülen görüşler şu iki grupta toplanabilir:

i) TN uygulamasında sıkıntılar olduğu inkâr edilemez. Ancak bunun en önemli nedeni, TN'nin ücretini ruhsat / işletme sahibinden alıyor olmasıdır. TN'ler, işlerini kaybedeceği kaygısı ile gördükleri olumsuzlukların hepsini rapor edemiyorlar. Ücretlerini oluşturulacak bir fondan alırlarsa "denetim" görevlerini daha özgür yapacaklar ve böylece hem kaynakların israf edilmesi önenebilecek hem de kaza olasılıkları azaltılabilecektir. Ayrıca, teknik nezaretçilerin maden sahalarına daha sık gelmeleri ve maden sahasının bulunduğu ilde ikamet etme zorunluluğu da getirilerek daha sıkı denetim yapmaları sağlanabilir

ii) TN uygulaması, Türkiye'de maden mühendisi ve maden işletme sayısının az, işletme ölçeklerinin çok küçük olduğu 1954 yılı koşullarında bulunmuş ve bu yıllara kadar gelebilmiş bir uygulamadır. Bugünün değerleri ve gerçekleri ile bağdaştırılmaz. İşletmelere 15 günde bir birkaç saatliğine uğramakla, maden işletmelerine hakkıyla nezaret edebilmek mümkün değil. İşletmelerde sürekli olarak bulunacak nitelikli daimi nezaretçiler bu işi daha iyi yapabilir. Bir işletmedeki daimi nezaretçi nitelikli ise, ayrıca bir teknik nezaretçi istihdamına gerek yoktur. Teknik nezaretçinin devreden çıkarılıp yetkilerinin daimi nezaretçiye verilmesi, sorumlulukların netleştirilmesi açısından olumludur. Ancak, kuralları değiştirmeden sorumluyu değiştirmenin bir faydası olması da mümkün değildir.

Kişisel değerlendirmem: TN uygulamasının kaldırılması sektördeki en önemli değişikliklerden biridir ve geçimini bu işe bağlamış pek çok maden mühendisini olumsuz etkileyecektir. Daha önce pek çok kez belirttiğim gibi, kişisel görüşüm yukarıdaki ikinci gruptakiler doğrultusundadır. Bu görüşlere şunlar da eklenebilir: a) Teknik nezaretçilerin görevi faaliyetlerin denetimi değildir. Denetim görevi, ilgili idarenindir ve bu görev idarenin asli görevlerindedir. Kamu kurum ve kuruluşlarında asli görevler Anayasaya göre, memurlar eliyle yürütölmek zorundadır. b) Teknik nezaretçiler, istihdam / geçim baskısı nedeniyle gördükleri her olumsuzluğu deftere yazamama korkusunu, kendi aralarındaki örgütlü dayanışmaları ile aşabilirlerdi. Uzun yıllar bu yapılamadı. Ne gerçekleşme şansı bulunan, ne de doğru bir çözüm olan, oluşturulacak bir fondan ücret alma uygulaması peşinde koşuldu. c) Yalnızca ücretlerin oluşturulacak bir fondan alma değişikliği ile de sorun kökten çözülemeyecekti. Zira iş güvencesi olan herkesin işini layıkıyla yapmadığını memurlarımızdan biliyoruz. İlgili kamu görevlileri işlerini layıkıyla yapsa, zaten madencilğimizdeki sorunların büyük bir kısmı yaşanmaz.

İş kazalarını azaltmaya / önlemeye yönelik değişikliklerin, biri Türkiye'nin en çok ölümlü iş kazası olan Soma-Eynez'deki olmak üzere, çok ölümlü iş kazalarının arka arkaya yaşanması sonucu kamuoyunda artan tepkiler

karşısında siyasal iktidarın, bir Őeyler yapma telaşıyla tasarıya eklendiği anlaşılmaktadır. Yıllardır iř kazaları karşısında hićbir Őey olmamış gibi davranan gelen iktidarların, bu kez bir Őeyler yapma isteği elbette olumludur. Peki, bu değişikliklerle maden işletmelerinde iř kazaları azalır mı?

Yasadaki bazı deđiřiklikler marjinal faydalar sađlayabilir. Ancak yalnızca bu deđiřikliklerle kazalarda büyük ćaplı azalma beklentisine girilmemesi dođru olur. ćünkü hem kazalara yol aćan diđer temel nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik bir giriřim henüz yok. Hem Tasarıdaki, iř kazalarını önlemeye yönelik en önemli kurgu Yasada yer alamadı. Hem de, Bakanlıđın kazaları önemede yararlanabileceđi ćok önemli bir yetkisinden vazgećildi.

Kazalara yol aćan diğer temel nedenleri burada tekrarlamaya gerek yok. Bazı yazılarımda, daha da önemlisi Meclis Araştırma Komisyonlarının ve Devlet Denetleme Kurulunun raporlarında hayli kapsamlı ele alınmıştır.

Tasarıda yer alıp yasadaki yer alamayan kurgu Őöyle idi: YTK'ler projeleri ve değişikliklerini hazırlayacak, uygulanmalarını izleyecek, sonuçları MİGEM'e raporlayacak; tehlikeli bir durum olursa hemen bildirecek, Devletin ilgili birimleri denetim yapıp gereğini yerine getirerek muhtemel kazaların önüne gećilebilecek ve MİGEM de etkin bir sorumluluk üstlenmeden madenciliğimizi yönetecekti. Bu amaćla, Maden Yasası'nın 29'uncu maddesini yeniden düzenleyen Tasarının 14 üncü maddesine Őu hükümler konmuştu: "İşletme projesinin uygulanması ve faaliyetler yetkilendirilmiş tüzel kişilerce izlenir ve izleme raporları Genel Müdürlüđe sunulur. Projeye aykırı faaliyetlerin işletme aćısından tehlike oluşturması halinde yetkilendirilmiş tüzel kişiler tarafından üç gün içinde Genel Müdürlüđe, ćalıřma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına, valiliğe ve ruhsat sahibine bildirilir. Yetkilendirilmiř tüzel kişiler ruhsat sahalarındaki faaliyetlerin projesine uygun olarak yürütülmesinin izlenmesinden bu Kanun kapsamında sorumludur."

YTK'lerin faaliyetleri izleme yetkisinin kaldırılmasıyla bu kurgu bozuldu ve bunu ikame edecek başka bir kurgu da Yasada yer alamadı.

Yasanın 29 uncu Maddesinin eski şeklindeki "İşletme projeleri ve değişiklikleri uygulamaya konulmadan önce Genel Müdürlük onayının alınması zorunludur." hükmünün "İşletme projeleri ve değişiklikleri uygulamaya konulmadan önce Genel Müdürlüđe sunulması zorunludur." biçiminde değiştirildiği için Bakanlığın kazaları önemede yararlanabileceği ćok önemli bir yetkisinden vazgećilmiř oluyor.

Burada Őu soru sorulabilir: Ülke tarihinin en ćok ölümlü iř kazasından sonra, kazaları azaltma amaćıyla mevzuatta değişiklik yapmayı hedefleyen bir iktidar, Bakanlığın projelerdeki değişiklikleri inceleme ve onaylama yetkisini kazaları azaltmada bir araç olarak kullanmak yerine, neden bu yetkiye sahip olmaktan vazgećmek ister? Akla gelen cevap: Olası olumsuzlukların sorumluluklarından kurtulmak için. Nitekim Tasarıda, bir yandan sorumlulukların YTK'lere ciro edilmesi diğer yandan da Bakanlığın görevleri arasından, "Faaliyetlerin iř güvenliği ve iřçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etmek" görevinin ćıkarılması öngörölmüştür.

Bir diğer soru da Şu: Projeleri ve değişikliklerini inceleme ve onaylama yetkisine sahip olmayan Bakanlık, yasadaki "madencilik faaliyetlerinin kaynak koruma ilkesine uygun olarak yürütülmesi" görevini nasıl yerine getirecek? Bu görevin de yetkilendirilmiş tüzel kişilere devredilmesi düşünölmüyor olabilir mi? Bu görev de asli görevdir, memurlar eliyle yürütölmeli gerekir, YTK'lere devredilemez.

Bu nedenlerledir ki, Yasada yapılan değişikliklerin iş kazalarını önemede yeterli olamayacağı, ancak Bakanlığın bu konudaki sorumluluğunu kaldıracağı söylenebilmektedir.

4.3. Siyasal otoritenin rutin bazı işlemleri kendi iznine tabi kılma isteği

Ruhsat ve buluculuk hakkının devredilebilmesi ile rödovals anlaşmalarının ve devirlerinin gerćekleřebilmesi için Bakan onayı / izni şartının getirilmesi bu amaca yönelik değişikliklerdir. Bazı grup maden ruhsatlarının ihale ile verilecek olması da, istendiğinde bu amaca hizmet edebilecektir.

Tasarıda tüm ruhsatların ihale ile verilmesi öngörölmüştü. Ancak Komisyonda sektör temsilcilerinin ve muhalefet milletvekillerinin yoğun eleştirileri sonucu, II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenlerin ruhsatları, ihale ile verilecekler kapsamından ćıkarıldı.

Bu konu da Komisyonda ćokća tartıřılan konulardandı. Komisyonda dile getirilen bařlıca görüřler řunlardı:

- Bu düzenleme, 16 Haziran 2012 tarih ve 2012/15 Sayılı Başbakanlık Genelgesini ikame edecek bir yasal düzenlemedir. Anılan genelgeyle, kamu tasarruflarında bulunan taşınmazların satış, kira, irtifak, takas, tahsis, devir vb her türlü işlemleri için Başbakanlıktan izin alınma zorunluluğu getirilmiş; sonuçta o güne kadar yalnızca bazı belgelerin sunulması ile verile gelen izinlerin yetkisi Başbakanlığa aktarılmıştı. Madenlerde arama, araştırma, işletme süreçlerinde gerekli izinleri Başbakanlık uhdesine alan bu genelge, tüm izinlerini tamamlamış, üretime başlamayı bekleyen madenlerin tamamen keyfi nedenlerle aylarca bekletilmesine neden olmuştur. Keyfilin ekonomik sonucu ağır olmuş, ülke milyarlarca dolar döviz kaybettiği gibi ülke ekonomisinin yüzde 4,1 büyüdüğü 2013 yılında, madencilik sektörü yüzde 4,8 küćölmüřtür. Őu anda sektörün büyük bir bölümü izin alamamaktan boğulmak üzeredir. Dolayısıyla bu izinlerin Bakan onayına tabi olmasıyla madencilinimiz küćölmeye devam edecektir.

- Ruhsat devirleri MİGEM’de zaten kayıt altına alınıyordu. Bunun onaya bağlanması onaylanmayabileceği anlamını çağırıştırıyor; bu nedenle bir endişe yaratıyor. Serbest rekabet kurallarına da uygun değildir.

- Anılan türden işlemler için ille de Bakan onayı / izni şartı konulacaksa, bunun kriterlerinin de belirtilmesi gerekir. Kriterleri belli olmadan siyasi otoriteye verilecek yetkiler keyfiliğe yol açabilir. Nitekim anılan Başbakanlık Genelgesi sonrasında kimilerinin izinlerinin kısa sürede çıktığı, kimilerinin izinlerinin yıllardır çıkmadığı bilinir.

Kişisel değerlendirmem: Bugüne kadar yaşadıklarımız göstermektedir ki, bu tür yetkilerin siyasi otoriteye aktarılması hayırlara alamet değildir.

4.4. Mali gücü yetersiz olanları sektörden dışlama ve mineral kaynakların işletilmesinden devlete daha fazla gelir aktarma istekleri

Ruhsat bedellerinin, harç ve teminatlara kıyasla artırılması, işletme ruhsatı verilirken de mali yeterlik şartının aranacak olması, mali gücü yetersiz olanları sektörden dışlama, Komisyon Başkanının ifadesi ile sektörde çantacılığı bitirme amaçlarına yönelik değişikliklerdir. Öte yandan, Yasa ile Devlet Hakları, eski duruma göre artış olacak biçimde yeniden düzenleniyor.

Komisyonunda bu düzenlemelere şu eleştiriler yapıldı:

- Bedel bir kere alınır. Yani siyasi erk madencilikten ruhsat bedeli olarak ne almak istiyorsa bunu bir kerede alsın, bir yılda alsın, sari yıllarda kesinlikle böyle bir ruhsat bedeli almayı kaldırsın.

- Ruhsat bedelleri, idari para cezaları ve Devlet Hakkı oranları bu ortamda çok yüksektir. Örneğin, arama ruhsat bedelleri 1.000 TL ile 5.000 TL arasında kademelendirilmiş ve bazı alanlarda mevcut duruma göre 6 kata kadar yükseltilmiştir. İşletme ruhsat bedelleri 15.000 TL ile 150.000 TL arasında kademelendirilmiş ve mevcut duruma göre 1,5 kat ile 15 kat arasında değişmekle birlikte ortalama 7 kata varan artış sağlanmıştı. Devlet Hakkında da mevcut duruma göre yaklaşık %50 oranında bir artış sağlanmıştı.

- Devlet Hakkının ülke maliyesine yaptığı katkı, yılda yaklaşık 350 milyon lira civarında. Bu miktar ülkenin toplam vergi gelirleri içerisinde ihmal edilebilir bir miktardır. Ama bu artışlar madenciler için gerçekten büyük külfet oluşturuyor.

- Tasarı ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin madencilik sektöründe iş yapma şansları azalmakta ve sektör adeta mali gücü yüksek büyük işletmelere bırakılmaktadır. Bu da ülkemizde halen faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki birçok işletmenin kapanarak çok sayıda maden işçisinin işsiz kalma tehlikesini gündeme getirecektir.

Kişisel değerlendirmem: İşletme projesinde öngörülen yatırımları yapabilmek için yeterli mali gücü olmayanlara işletme ruhsatı verilmemesi olumludur ve geç kalmış bir düzenlemedir. Hatırlanacağı gibi, Yasada 2010 yılında yapılan değişiklik ile arama ruhsatı verilecek kişilerde mali yeterlik şartı aranmaya başlanmıştı. Ancak, böylesi mali yeterlik koşulları varken, mali gücü yeterli olmayanları sektörden dışlamak için ayrıca Devlet Haklarını artırmak, ruhsat bedelleri ile ruhsat vb devir bedellerini yüksek tutmak gibi ek önlemlere gerek yoktur.

Bu tür mali artışlar, ruhsat sahibinin maliyetlerini artıracığı için, mineral yataklarının çeşitli ölçütlerdeki başabaş noktalarını ve mali yapılabilirliğini olumsuz etkileyecek, rezervlerini küçültbilecek ve sınırdaki bazı yataklar işletilir olmaktan çıkabilecek, ya da bazı yataklardaki üretim kapasiteleri ve / veya işletme ömürleri azalabilecektir. Bu durumlar, istihdama, milli gelire, genel bütçe gelirine vb’ne de olumsuz biçimde yansiyabilecektir. Dolayısıyla şu sorunun cevabı bilimsel araştırmalara dayandırılmalıdır: Ruhsat bedelleri, Devlet Hakkı, devir bedeli, gelir vergisi gibi devlete gelir, ruhsat sahibine / madenciye maliyet oluşturan ya da tersine teşvik, sübvansiyon gibi madenciye gelir ve Devlete gider niteliğindeki mali unsurların toplum yararı açısından optimumu ne olmalı? Bunlar hangi koşulda nasıl belirlenmeli?

4.5. Mineral kaynakların yurt içinde daha fazla işlenmesini sağlamak

Maden Yasasının 30 uncu maddesine eklenen, “...ara ve uç ürün üretme şartını içeren ihaleler yapılabilir.” hükmü bu amaca yönelik bir değişikliklerdir.

Komisyonunda maddenin çok muğlak, çok esnek bir tanımlama içerdığı, bu yetki ile adrese teslim ihale yapılabileceği belirtildi.

Kişisel değerlendirmem: Mineral kaynakların yurt içinde daha fazla işlenerek yurt içinde daha fazla katma değer yaratmaya yönelik bu değişiklik niyet olarak olumlu. Hatta, Devletin bu konuda inisiyatif alma açısından geç bile kaldığı söylenebilir. Ancak maddenin düzenlenme biçimi çok baş ağrıtacağa benziyor. Çünkü uygulanma sürecinde şu türden potansiyel zorluklarla karşılaşılabileceği akla gelmekte:

i) “Ara ve uç ürün üretme şartı” ifadesi, hem “ara” ve hem de “uç ürün” üretme şartını birlikte içeriyor. Yani yalnızca ara ürün ya da yalnızca uç ürün üretebilme şartını içeren ihalelere yasa izin vermeyecek anlamına geliyor. Bu ifade bilerek mi, yanlışlıkla mı böyle düzenlendi?

ii) "Ara ürün", bir üretim sürecinde, orijinal madde ile uç (nihai) ürün arasındaki, kısmen işlem görmüş bir ürünü ifade eder. Burada kast edilen bu anlamı mı, yoksa, başka bir anlam ifade eden "ara mal" mı? Tanım olarak ara mal, bir prosesin nihai ürünü olup bazı diğer malların üretim prosesinde girdi olarak kullanılan malzeme ya da madde, anlamına geliyor. Yasadaki niyete bakılırsa, ara ürün teriminin değil "ara mal" teriminin kullanımı daha anlamlı görünüyor. Yasayı hazırlayanların muradı ile, terimlerin literatürdeki karşılıkları örtüşmez ise, ki olasılıkla örtüşmüyor, ne olur?

iii) "Uç ürün" ise iki anlama gelebiliyor. Biri, bir prosesin / faaliyetin nihai çıktısı; diğeri de, imalatı tamamlanmış ve yeni bir sınıai işleme tabi tutulmaksızın tüketilebilecek veya kullanılabilir durumda mal. Yasada tüm sanayi sektöründeki faaliyetlerin ürünlerini kapsayacak biçimde ikinci anlamı kast edilmiş olmalı. Zira birinci anlamının bir özelliği yok.

Minerallerden imal edilen mallar tüketici tarafından tüketilebilecek / kullanılabilir aşamaya gelinceye kadar pek çok proste hammadde ya da ara mal olarak kullanılabilir; bir prosesin çıktısı (uç ürünü), başka bir prosesin girdisi (hammaddesi ya da ara malı) olabiliyor ve her mineralden birden fazla ara ürün (ara mal) ve uç ürün üretilebiliyor. Buna göre, bir saha için ara ürün (ara mal) ve uç ürün üretimi amacıyla ihaleye çıkılırken olası tüm ara ürün (ara mal) ve uç ürünler mi hedeflenecek, yoksa bazı ara ürün (ara mal) ve uç ürünler mi hedeflenecek? Tüm olası ara ürünler (ara mallar) ve uç ürünler hedeflense, ihaleyi değerlendirme kriterleri ne olacak? Her hâlükârda, yapılabilecek her tercih, bazı kesimleri / kişileri dışlarken bazı kesimlere / kişilere avantaj sağlamayacak mı? Ve hangi sahalara için ihaleler yapılacak? Bu tercihleri kim neye göre yapacak?

4.6. Ruhsat sahiplerinin / madencilerin bazı isteklerini karşılamak

Teminat iradı ve ruhsat iptali biçimindeki yaptırımların çoğunlukla idari para cezasına dönüştürülmesi; fizibilite araştırmaları için gerektiğinde ek iki yıllık süre verilebilmesi ve kamu kuruluğu (TTK ve TKİ) yüklenicilerine ve rödovasçılara fiyat farkı ödenmesine yönelik düzenlemeler bu istekleri karşılamaya yönelik.

Bu değişikliklerden Komisyonda en çok tartışılanı Geçici Madde 29'daki, kamu kuruluğu yüklenicilerine / rödovasçılara fiyat farkı ödenmesine yönelik hükümler olmuştur. Dile getirilen bazı eleştiriler şunlardı:

- Soma-Eynez'deki facia sonrasında oluşan tepkileri yatıştırmak amacıyla en yukarılardan gelen talimatla 6552 sayılı Torba Yasaya, önünü ardını düşünmeden, yer altı maden işletmelerinde çalışanların özlük haklarını iyileştirmeye ve çalışma saatlerini azaltmaya yönelik hükümler kondu. Bu hükümlerin uygulanmasıyla maliyetleri artıran yer altı kömür madeni işleticilerinin önemli bir kısmı faaliyetlerini durdurdu, bazıları bankaya yatırdıkları işçi ücretlerinin bir kısmının elden geri alınması gibi yasaya karşı hile yöntemleriyle faaliyetlerini sürdürebilmekte. Yer altı madencilik faaliyetlerinin durdurulması sonucu pek çok bölgede istihdam ve ekonomi olumsuz etkilenmiştir.

- Anılan düzenlemelerle yalnızca kamu yüklenicilerinin / rödovasçılarının maliyetleri artmadı, tüm sektörde yer altı işletme yöntemi ile kömür çıkarıcıların maliyetleri arttı. Yalnızca kamu yüklenicilerin / rödovasçılarının artıran maliyetlerini telafi etmek, özel kesimdekilerin maliyetlerini telafi etmemek haksızlık olur. Bu nedenle, özel kesime yönelik teşvik vb yöntemlerin de yasada yer alması gerekir.

Ancak bu konuda Tasarıda bir değişiklik olmadı.

Kişisel değerlendirmem: Kötüye kullanımları engelleyebilecek önlemlerin alınması koşuluyla ruhsat güvencesinin artırılması ve fizibilite araştırmaları için ek süre verilmesi de olumludur. Yer altı kömür madencilerinin maliyetlerinin artırılması ile oluşturulan kargaşanın nasıl giderileceğini merak ediyorum.

4.7. Sonuç olarak;

- Yasa Tasarısı, madencilüğimizin tüm sorunlarını çözmeye yönelik, planlı, bütünsel bir yaklaşımla değil, seçili konulara odaklanarak parçacı bir yaklaşımla hazırlanmış ve Komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan bazı değişikliklerle ilk kurgusu da bozulmuştur. Bu nedenlerle, Maden Yasası'nda önceki değişikliklerle oluşan eklektik yapı bu değişikliklerle pekişmektedir.

- Yasanın uygulanmasına yönelik yönetmeliğin şekillenmesine ve uygulanmasına bağımlı olarak, yapılan değişikliklerin madencilüğimize bazı olumlu etkileri olabileceği; buna karşılık bazı yeni sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

- Yasadaki en radikal değişiklikler, MİGEM'e verilecek proje, rapor vb teknik belgeleri hazırlama yetkisinin yalnızca Yetkilendirilmiş Tüzel Kişilere bırakılması ve teknik nezaretçi uygulamasının kaldırılmasıdır. Bu değişikliklerle bu alanda çalışan özellikle maden ve jeoloji mühendislerinin önemli bir kısmı işini kaybedebilecektir.

- Yasadaki değişikliklerle; MİGEM'e verilecek proje, rapor vb teknik belgelerin niteliği, YTK uygulamasına bağımlı olarak görece biçimde artabilir; Yasanın uygulanmasında karşılaşılan bazı sorunlar giderilebilir; maden ruhsatlarının iptali tehdidi azalabilir; 16 Haziran 2012 tarihli Başbakanlık Genelgesine kadar, Bakanlıkta hiç kimsenin iznine tabi olmadan yapılabilen rutin bazı işlemler Yasal olarak siyasi otoritenin iznine tabi kılınmış ve yetkinin kötüye

kullanımının önü açılmış olur; mali gücü yeterli olmayanlara işletme ruhsatı verilmeyebilir; maden iş kazalarının niceliğinde önemli bir değişiklik olmayabilir, buna karşılık mevzuatta, Bakanlığın, iş kazaları karşısındaki sorumluluğu kalkabilir. Ancak, madenciliğimizin tüm sorunlarının çözümlenmesi beklenemez.

- Madenciliğimizin pek çok sorunu olduğu, pek çok kaynakta, örneğin çeşitli vesilelerle oluşturulan Meclis Araştırma Komisyonlarının ve Devlet Denetleme Kurulunun raporlarında da belirtilmektedir. Bu yasa ile yapılan değişiklikler o kaynaklarda belirtilen sorunların çoğuna çözümlenmemektedir. En önemlisi, Türkiye’de hukuk, demokrasi ve ahlak kurallarının uygulanmasında kayda değer bir sıçrama yapılmadığı sürece, ne madenciliğimizde, ne de başka alanlarda düzlüğe çıkılabilir. Bunun yolunun da, okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini zorunlu tutmak, yetmeyince ders saatlerini artırmak olmadığını da artık öğrenmiş olmalıyız.

- Bu yazının çeşitli bölümlerinde belirtilen nedenlerle, Maden Yasası’nın bu halinin de ömrü uzun olamayacak görünüyor. Bu durumda, Yasanın ilk yürürlüğe girdiğinde ve her değişikliğinden sonra sorduğumuz soruyu bu kez de sorabiliriz: Yasadaki bir sonraki değişiklik ne zaman yapılacak?

Ziyaretçi Sayısı:

0 3 8 8 3 7